نگاه

در باب تمدید ماموریت گزارشگر ویژه حقوق بشر ایران

امیر بی‌پروا
پژوهشگر حقوق بین‌الملل بشر

۲۲ ژوئن ۲۰۲۰ در اجلاس چهل‌وسوم شورای حقوق بشر ملل متحد، ماموریت گزارشگر ویژه حقوق بشر ایران، توسط شورای حقوق بشر، با ۲۲ رای موافق، علیه رای مخالف و ۱۵ رای ممتنع تصویب شد؛ درحالی‌که دو کشور از اعضای شورای حقوق بشر افغانستان و کنگو در سالن حضور نداشتند و در رای‌گیری شرکت نکردند. آقای جاوید رحمان در قطع‌نامه‌ای برای یک سال دیگر به ماموریت خود ادامه خواهد داد. به موجب قطع‌نامه تمدید ماموریت، گزارشگر ویژه مکلف است گزارش خود را درباره اجرای مفاد قطع‌نامه را به اجلاس چهل‌وششم شورای حقوق بشر و اجلاس هفتادوپنجم مجمع عمومی ارائه کند.

گزارشگران ویژه کشوری در قالب یک ماموریت مشخص به حقوق‌بشری، بشر در کشورهای تعیین‌شده با توجه به مؤلفه‌هایی که لزوم بررسی وضعیت حقوق بشر را مشخص می‌کند، به‌عنوان کارشناسان مستقل با کرده‌های گزارش اقدام می‌کنند. کشورهای مختلفی مانند بلاروس، اریتره، آفریقای مرکزی، هائیتی، برمه، کره شمالی، فلسطین، سومالی و سودان کشورهایی هستند که گزارشگر ویژه حقوق بشری دارند. ماموریت گزارشگران کشوری بررسی وضعیت حقوق بشر در کشوری خاص حسب ماموریت تعیین‌شده از سوی شورای حقوق بشر است. گزارشگران کشوری با توجه به وضعیت حقوق بشر در کشوری خاص با درنظرگرفتن مؤلفه‌های مختلف تعیین می‌شوند که رسالت آنها ارائه گزارش از وضعیت حقوق بشر به شورای حقوق بشر است و منابع کلی آنها وسیع است و لازم است به ابعاد پیشرفت‌ها در اطلاعات دریافتی از کشور و ارائه کنارش خود توجه کنند. شورا لازم است برای رعایت عدالت در ماموریت گزارشگران ویژه حتما به پیشرفت‌های کشور در زمینه حقوق بشر در ابعاد مختلف، ظرفیت‌ها و امکانات کشوری و مهم‌تر از همه شرایط و تحولات جهانی توجه کند.

تمدید ماموریت گزارشگر ویژه حقوق بشر از چند جهت قابل مداقه است که در وضعیت فعلی جایز باید به این موضوعات توجه شود:

اول، ماموریت اجرا کرد گزارشگر ویژه با ۲۲ رای موافق دریک قطع‌نامه به تصویب رسیده است. در مقابل تعداد آرای مخالف و ممتنع ۲۳ رای بوده که مجموع اینها از آرای موافق بیشتر است. بیشترین مجموع آرای ممتنع و مخالف مؤید عدم اجماع و اتفاق‌نظر اعضای شورای حقوق بشر درباره وضعیت حقوق‌بشری در ایران است و در صورت ادامه ماموریت گزارشگر ویژه حقوق بشری تردید ایجاد می‌کند. زمانی یک ماموریت ضروری می‌شود که اکثریت قوی از اجرای آن در دیرک کشورهای مختلف جلوگیری خواهد کند. افزایش تعداد آرای ممتنع در موضوعیت قطع‌نامه شورا تردید ایجاد می‌کند؛ به‌طوری‌که قطع‌نامه از حمایت جهانی و پشتیبانی لازم برخوردار نیست تا مشروعیت داشته باشد.

دوم، در وضعیت شیوع بیماری کرونا که موقعیتی در سطح جهانی برای کشورهای مختلف ایجاد شده است که کشورها با چالش‌های جدی در مقابله با بیماری و اقدام در جهت حفظ جان افراد مواجه هستند، باز بر ضرورت اساسی اولویت‌های حق‌ها تعبیر می‌کند؛ به‌طوری‌که مقابله با بیماری و حفظ جان انسان‌ها بر بسیاری از حقوق و مؤلفه‌ها اولویت می‌یابد. لازم به ذکر است، علوی‌ها با توجه به ماموریت‌های گزارشگر ویژه به ایمن مهم نیز توجه می‌کردند و از طرف دیگر ضرورت اجرای گزارشگر ویژه نیز در دستور کار خود به این مطلب توجه کند که با توجه به اولویت‌ها و ضرورت‌ها بر مطالب تکراری تکیه نکند. لازم است به نقش اقتصادی قوی یک‌جانبه آمریکا در این زمینه که برای دستیابی ایرانیان به دارو و مواد غذایی سخت‌هایی ایجاد می‌کند، توجه شود.

دوم، بنابر گزارش‌های بین‌المللی کارشناسان مستقل حقوق‌بشری، افزایش در وضعیت اصلاح قوانین و مقررات کیفری به‌ویژه قوانین و مقررات مربوط به مواد مخدر پیشرفت‌های مناسبی داشته است و حتی در دوران شیوع بیماری کرونا در حمایت از زندانیان اقداماتی مؤثر و جدی اجرا داده است. این پیشرفت‌های حقوقی و اجرائی که مورد تأیید کارشناسان مستقل بین‌المللی است و در اسناد ملل متحد مورد تأیید قرار گرفته است، با توجه به پیشرفت‌های حقوقی در ارتباط با تمدید ماموریت گزارشگر ویژه حقوق بشری از ارتباط حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد که در چین موافقی ماموریت کشوری لازم است به ماموریت موضوعی تغییر پیدا کند و بحث گزارشگر ویژه منتفی شود.

چهارم، پس از اعمال یک جانبه تحریم‌های آمریکا توسط ترامپ علیه ایران، در سیاست یک جانبه‌گرایانه ترامپ نقض‌های حقوق‌بشری چنین به ایران از سوی آمریکا محرز است که در گزارش ماه مارس گزارشگر ویژه در اجلاس شورای حقوق بشر به آن اشاره شده بود. یک کشور خود بر اثر یک جانبه‌گرایی آمریکا قربانی نقض حقوق بشر شده است. حق‌های موضوع اعلامیه حقوق حقوق بشر در پرتو تحریم‌های یک جانبه آمریکا و اقدامات غیرقوی ترامپ در قبال ایران نقض می‌شود و با بر گزارش‌های کارشناسان مستقل حقوق‌بشری اقدامات یک جانبه آمریکا سبب نقض گسترده حقوق بشر نسبت به ایرانیان شده است و این یک جانبه‌گرایی آمریکا نقض حقوق کسانی‌که در ایران زندگی می‌کنند. حق بر غذا، حقوق اقتصادی و اجتماعی را دربر می‌گیرد؛ بنابراین به نظر می‌رسد شورای حقوق بشر باید گزارشگری درباره اقدامات غربی که جایزه ترامپ مشخص کند.

لازم به یود اعضای شورای حقوق بشر در تصویب قطع‌نامه با اکثریت ضعیف درباره تمدید ماموریت گزارشگر ویژه به پیشرفت‌های حقوق‌بشری ایران، وضعیت حساب به‌ویژه یک جانبه‌گرایی آمریکا علیه ایران که خود مغایر با قواعد حقوق بین‌الملل بشر است، توجه کنند. زیرا در وضعیت نقض حقوق بشر غربی علیه یک کشور توسط دولت خارجی (نقض‌های حقوق‌بشری ناشی از یک‌جانبه‌گرایی آمریکا) ضروری است امور کشور را و ماموریت گزارشگر نیز تغییر کند. شایسته است شورا به تأثیرات اقدامات غربی آمریکا (تحت‌عنوان فشار حداکثری) که مغایرت آشکار با مؤلفه‌های حقوق‌بشری دارد، توجه کند و هر تصمیم در این زمینه با ملاحظه تأثیر اقدامات آمریکا و همه کشورها و ایران لحاظ شود؛ بنابراین لازم به شورای حقوق بشر در تصویب قطع‌نامه تمدید ماموریت به پیشرفت‌های ایران توجه می‌شود و تأثیر اقدامات آمریکا را در نظر می‌گرفت.

گفت‌وگو با رضا زبیب، دستیار وزیر خارجه در امور آسیای شرقی درباره بدهی کره جنوبی به ایران

مردم ایران بدعهدی کره جنوبی را از یاد نمی‌برند

زینب اسماعیلی‌سیوری: بدهی کره جنوبی به ایران پیش از یک سال است که به رسانه‌ها درز کرد؛ اما درروند بازپرداخت آن، هنوز گره‌گشایی نشده است. در پخش اول گفت‌وگو با رضا زبیب، دستیار وزیر خارجه در امور آسیای شرقی، به موضوع قرارداد همکاری ۲۵ ساله ایران و چین و همه ابهامات موجود در افکار عمومی درباره این توافق پرداختیم. در این بخش از گفت‌وگو به موضوع چونگ‌کی بازپرداخت بدهی کره جنوبی به ایران پرداختیم که در ادامه می‌خوانید.

عکس: سهیلا نائلی، شرق

موضوع مطالبات ایران از کره جنوبی به یک مسئله حساس در افکار عمومی تبدیل شده است. همه می‌پرسند چرا بدهی کره به ما نباید پرداخت شود؟ ارقام مختلفی از ۷ تا ۹ میلیارد دلار درباره بدهی کره جنوبی به ایران مطرح شد. این ارقام را تایید می‌کنید؟

کار ما در وزارت خارجه این نیست که درباره جزئیات تخصصی کار سازمان‌های دیگر نظر دهیم؛ بنابراین درباره این ارقام نظری ندارم. بانک مرکزی باید عدد و رقم بدهد؛ اما این ادعا را در رسانه‌ها و از زبان برخی چهره‌های باسابقه در روابط خواندم؛ پس احتمالا بی‌اساس نیست. البته اگر بخواهیم دقیق‌تر کفته باشیم، این ارقام مربوط به منابع ما در بانک‌های کره‌ای است؛ بنابراین از نظر فنی، بدهی تلقی نمی‌شود تا مثلا اصل آن محل اختلاف باشد.

می‌خواهم به کمی قبل برگردم. این میزان پولی که در کره جنوبی مانده، به کدام بازه زمانی برمی‌گردد؟ احتمالا قبل از تحریم‌ها و برداشتن معافیت‌های نفتی آمریکا بوده.

بله، همین‌طور است.

چرا قبل از اینکه معافیت‌ها برداشته شود، بدهی‌ها تسویه نشد؟ وزارت خارجه در این زمینه ارزیابی کرده بود؟

وقتی موضوع مربوط به ارز می‌شود، وزارت خارجه متولی مستقیم مسئله نیست؛ بلکه این مسئولیت بانک مرکزی است. پس من مرجع صلاحیت‌داری برای ورود به جزئیات این مسائل نیستم؛ اما اگر بکویید تلاش شده است تا به کره، غرض می‌کنم روابط خارجی به‌عنوان حوزه مسئولیت وزارت خارجه، عمدتا یک امر بین‌سازمانی است و وزارت خارجه به همه سازمان‌ها مشورت می‌دهد و کمک می‌کند. درباره این موضوع هم من سمت در کنار بانک مرکزی تلاش کردیم و پیگیری شد و هیئت‌هایی از وزارت خارجه و بانک مرکزی برای حل این مشکل به سئول سفر کردند یا از کره به ایران آمدند.

وقتی آمریکا معافیت‌های خرید نفت از ایران را تمدید می‌کرد، احتمالش می‌رفت که در موعد بعدی، دیگر تمدید نکند؛ بنابراین در نهایت هم تمدید نکرد. در آن بازه زمانی همه پیش‌بینی‌ها این بود که وقتی تحریم‌ها لغو شود، جریان نقل‌وانتقال بانکی ایران نخواهد شد و همه‌چیز می‌تواند به حالت انقباضی برگردد. تا قبل از این اتفاق تلاش لازم انجام شد که این پول‌ها از کره جنوبی دریافت شود؟

وزارت خارجه و بانک مرکزی تلاش زیادی کردند؛ اما متأسفانه نتیجه مطلوب به دست نیامد. اگر بخواهیم وارد جزئیات شویم، باید بکویم که بانک باید به‌صورت موازی عمل کند. خودمان هم دلم‌ها‌یی که به کره پیشنهاد کردیم، کم‌رنگ شد؛ یعنی برای دریافت مجوز این اتفاق‌ها مکرر به آمریکایی‌ها مراجعه کرده‌اند. اما با پاسخی دریافت نکرده‌اند؛ بنابراین مشاهده می‌شود برخلاف اینکه آمریکا به دروغ می‌کوید ولو با تجارت بشردوستانه با ایران تحریم نیست اما چنین اجازه‌ای را نمی‌دهند؛ کمااینکه کره که به سئول می‌کفتند موضوع را با آمریکایی‌ها مطرح کرده‌اند و اطمینان کرفته‌اند که تمدید معافیت را از آمریکایی‌ها کرفته‌اند؛ اما در نهایت با وجود همه داده‌های منطقی، همه شرایط از تحریم غیرقانونی رژیم آمریکا تا همکاری نکردن نظام بانکی و سازمان‌های کره‌ای دست به دست هم دادند تا ناسالمانه این مشکل ایجاد شد.

راه‌حل چیست؟

استدلال ما این است که اصولا هیچ تحریم مشروعی علیه ایران وجود ندارد؛ بنابراین کلا منطق تحریم آمریکایی را نمی‌پذیریم. اگر کره جنوبی یا کشور دیگری می‌خواهد مقررات آمریکا را رعایت کند، به ما ربطی را داریم. بنابراین نباید به کره‌ای‌ها فشیم از هم‌راستایی استقبال می‌کنیم. دوم اینکه کره‌ای‌ها آذرماه سال قبل فرستاده ویژه‌ای به ایران فرستادند که با من مذاکره کرد. سازمان‌های دیگر از جمله بانک مرکزی هم در مذاکرات مشارکت داشتند. چهار راه‌حل پیشنهاد دادند که ما کفتیم به همه موارد موافقیم. یکی این بود که از همین پول ایران برای چیزی که آنها نامش را تجارت بشردوستانه می‌کذارند، برداشت کنیم. دوم اینکه بخشی از پول را به مکانیسم تجارت بشردوستانه سوئیس یا ایران بفرستند. سوم اینکه بخشی از این پول جابه‌جا شود و بعد برای تجارت بشردوستانه استفاده شود و چهارم اینکه مکانیسمی مشابه مکانیسم تجارت بشردوستانه سوئیس در کره ایجاد شده تا از طریق آن بتوانیم از این منابع مالی استفاده کنیم. ما کفتیم به همه راه‌حل‌ها موافقیم اما آنها را جایگزین همدیگر نمی‌دانیم یک باید به‌صورت موازی عمل کرد. خودمان هم راه‌حل‌هایی که به پیشنهاد کردیم، کم‌رنگ شد؛ اما می‌کویم برای دریافت مجوز این راه‌حل‌ها مکرر به آمریکایی‌ها مراجعه کرده‌اند اما پاسخی دریافت نکرده‌اند؛ بنابراین مشاهده می‌شود برخلاف اینکه آمریکا به دروغ می‌کوید وارد با تجارت بشردوستانه با ایران تحریم نیست اما چنین اجازه‌ای را نمی‌دهند؛ کمااینکه کره جنوبی در این مشکل هم به‌دلیل شرایط خاص انسانی و اقتصادی که مردم ما در بی کرونا با آن روبه‌رو هستند، از جمله مواردی است که فراموش نخواهد شد.

چرا انتقال پول به سوئیس اجرائی نشد؟ سوئیس که تمایل دارد به این همکاری؟

کره‌ای‌ها می‌کویند آمریکا مجوز نداده است. این هم یکی دیگر از دروغ‌های بزرگ آمریکاست که ادعا می‌کند تجارت بشردوستانه مشکلی را دنبال می‌کند. تجارت بشردوستانه به مکانیسم سوئیس دارد؛ بنابراین نباید بر منافع ما تأثیر داشته باشد. ما آمادکی تجارت با کره را داریم. بنابراین به کره‌ای‌ها کفتیم از هر راه‌حلی استقبال می‌کنیم. دوم اینکه کره‌ای‌ها آذرماه سال قبل فرستاده ویژه‌ای به ایران فرستادند که با من مذاکره کرد. سازمان‌های دیگر از جمله بانک مرکزی هم در مذاکرات مشارکت داشتند. چهار راه‌حل پیشنهاد دادند که ما کفتیم به همه موارد موافقیم. یکی این بود که از همین پول برای چیزی که آنها نامش را تجارت بشردوستانه می‌کذارند، برداشت کنیم. دوم اینکه بخشی از پول را به مکانیسم تجارت بشردوستانه سوئیس یا ایران بفرستند. سوم اینکه بخشی از این پول جابه‌جا شود و بعد برای تجارت بشردوستانه استفاده شود و چهارم اینکه مکانیسمی مشابه مکانیسم تجارت بشردوستانه سوئیس در کره ایجاد شده تا از طریق آن بتوانیم از این منابع مالی استفاده کنیم. ما کفتیم به همه راه‌حل‌ها موافقیم اما آنها را جایگزین هم نمی‌دانیم یک باید به‌صورت موازی عمل کرد. خودمان هم راه‌حل‌هایی که به پیشنهاد کردیم، کم‌رنگ شد؛ اما می‌کویم برای دریافت مجوز این راه‌حل‌ها مکرر به آمریکایی‌ها مراجعه کرده‌اند اما پاسخی دریافت نکرده‌اند؛ بنابراین مشاهده می‌شود برخلاف اینکه آمریکا به دروغ می‌کوید وارد با تجارت بشردوستانه با ایران تحریم نیست اما چنین اجازه‌ای را نمی‌دهند؛ کمااینکه کره جنوبی در این مشکل هم به‌دلیل شرایط خاص انسانی و اقتصادی که مردم ما در بی کرونا با آن روبه‌رو هستند، از جمله مواردی است که فراموش نخواهد شد.

چرا انتقال پول به سوئیس اجرائی نشد؟ سوئیس که تمایل دارد به این همکاری؟

کره‌ای‌ها می‌کویند آمریکا مجوز نداده است. این هم یکی دیگر از دروغ‌های بزرگ آمریکاست که ادعا می‌کند تجارت بشردوستانه مشکلی را دنبال نمی